

Riksadvokaten

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

NASJONAL STRAFFESAKSINSTRUKS

Sist revidert 8. mai 2020

Innledning

Riksadvokatembetet og Politidirektoratet gav i fellesskap ut den første nasjonale straffesaksinstruks i desember 2017. Et siktemål med instruksen er å bidra til å sikre borgerne bedre og likere tjenester på straffesaksområdet.

Instruksen er nå revidert. I revisjonsarbeidet har politidistriktene inngitt merknader, og organisasjonene har vært involvert gjennom sentralt IDF.

Basert på de rammene som den nasjonale straffesaksinstruksen angir, det lokale kriminalitetsbildet, geografiske og andre forhold må politidistriktene revidere de lokale straffesaksinstrukser. Politidirektoratet ønsker kopi av reviderte, lokale straffesaksinstrukser.

Politidirektoratet og Riksadvokatembetet vil foreta ny revisjon av instruksen innen 31. desember 2021. Politidistrikter som oppdager behov for endringer eller har synspunkter på hvordan denne instruksen kan forbedres, oppfordres til å sende Politidirektoratet merknader med gjenpart til det regionale statsadvokatembete.

Oslo, 8. mai 2020

Jørn Sigurd Maurud
riksadvokat

Benedicte Bjørnland
politidirektør

Innhold

Innledning.....	2
1 Formål og overordnede føringer	5
1.1 Formål.....	5
1.2 Overordnede føringer for straffesaksbehandlingen.....	5
1.3 Lokal straffesaksinstruks.....	5
1.4 Beredskapsplanverk for etterforskning.....	5
2 Roller og ansvar.....	6
2.1.1 Politimester.....	6
2.1.2 Visepolitimester	6
2.2.1 Leder av Felles enhet for påtale	6
2.2.2 Leder av Felles enhet for etterforskning.....	7
2.3.1 Seksjonspåtaleleder	7
2.3.2 Avsnittspåtaleleder.....	8
2.4.1 Leder av geografisk driftsenhet.....	8
2.4.2 Seksjons-, avsnitts- og gruppeleder	9
2.5.1 Om begrepet etterforsningsledelse	9
2.5.2 Påtaleansvarlig-påtalefaglig etterforsningsleder	9
2.5.3 Jourhavende påtalefaglig etterforsningsleder	10
2.5.4 Politifaglig etterforsningsleder.....	10
2.5.5 Etterforsker.....	10
3 Nærmere om organiseringen	11
3.1 Felles straffesaksinntak.....	11
3.2 Etterforskning ved funksjonell og geografisk driftsenhet	11
3.3 Operasjonssentralen.....	12
3.4 Politipatruljen	12
4 Regler om saksansvar ("trekkregler") i et politidistrikt	12
4.1 Utgangspunktet for saksansvar.....	12
4.2 Sakstyper hvor saksansvaret normalt bør tilligge Felles enhet for etterforskning	13
4.3 Sakstyper hvor saksansvaret kan vurderes plassert ved Felles enhet for etterforskning istedenfor ved en geografisk driftsenhet	13
4.4 Forening (koordinering) av saker	14
4.5 Saksansvar i saker hvor gjerningspersonen er under 18 år (U18-saker).....	14
4.6 Saksansvar ved ukjent gjerningssted.....	15
5 Regler om saksansvar ("trekkregler") mellom politidistrikter.....	15
5.1 Utgangspunkt for saksansvar.....	15
5.2 Saksansvar når det er vanskelig å bestemme gjerningssted	15
5.3 Overføring av saksansvar når gjerningspersonen har uavgjort straffesak i annet politidistrikt	15
5.4 Særlig om saker med mistenkte under 18 år (U18-saker)	16

6	Nærmere om straffesaksbehandlingen	16
6.1	Resultatmål	16
6.2.1	Kontroll, oppfølging og forvaltning av den totale straffesaksportefølje.....	16
6.2.2	Kontroll, oppfølging og rutiner knyttet til enkeltsaker	17
6.3	Håndtering av den enkelte straffesak, informasjonssikkerhet mv.	17
6.4	Underretning om etterforsking, underretningsplikten og varsling av kommunikasjonsenhet	18
6.5	Påtalestadiet	18
6.6	Behandling av klager og fullbyrdelse.....	18
7	Revisjon.....	19

1 Formål og overordnede føringer

1.1 Formål

Den overordnede nasjonale straffesaksinstruksen skal bidra til en mest mulig lik oppgaveutførelse i straffesaksarbeidet i politidistriktene ved at det stilles krav til felles organisering og gis overordnede krav for å ivareta det grunnleggende hensynet om høy kvalitet. Med slik kvalitet menes at straffesaksarbeidet tilfredsstiller obligatoriske eller underforståtte krav og forventninger.

Instruksen skal bidra til rettssikkerhet, god måloppnåelse og effektivitet. Den skal også bidra til kvalitetssikring og effektivisering av distriktenes straffesaksporteføljer gjennom løpende oppfølging og kontroll.

Straffesaksarbeidet skal organiseres slik at straffansvar realiseres og at faren for feil blir så lav som mulig. Den enkelte medarbeider må være oppmerksom på mulige feilkilder og arbeide aktivt med alle hypoteser for å operasjonalisere objektivitetskravet.

Straffesaksarbeidet skal også være preget av ønske om læring og utvikling. Evalueringer og videreutvikling av en konstruktiv tilbakemeldingskultur er i så måte sentralt.

1.2 Overordnede føringer for straffesaksbehandlingen

Straffesaksbehandlingen skal foretas i overensstemmelse med

- grunnleggende menneskerettigheter, straffeprosessloven, straffeloven, etiske retningslinjer, påtaleinstruksen og politiregisterloven med forskrift
- riksadvokatens årlige angivelse av mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen
- rundskriv, retningslinjer og direktiver fra overordnet påtalemyndighet, både av generell og konkret art
- andre sentrale styringsdokumenter som Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev, Politidirektoratets årlige resultatavtaler
- lokale resultatmål for det enkelte distrikt, nedfelt i Politiets styringsverktøy (PSV) mv.

1.3 Lokal straffesaksinstruks

Lokal straffesaksinstruks skal, innenfor de rammer som følger av denne instruks, holdes à jour og revideres årlig. Ansvar for revisjonen tilligger leder for Felles enhet for påtale.

1.4 Beredskapsplanverk for etterforskning

Politidistriktet skal basert på PBSII-planverket ajourføre og implementere lokalt PBSIII-planverk for etterforskning av kriser og ekstraordinære hendelser.

2 Roller og ansvar

2.1.1 Politimester

Politimesteren er leder av påtalemyndigheten i politidistriktet og har det overordnede ansvar for distriktets straffesaksbehandling. Som påtalemyndighet er han underlagt det regionale statsadvokatembetet.

Politimesteren har totalansvaret for at straffesaksbehandlingen i politidistriktet holder høy kvalitet og innfrir sentrale mål og prioriteringer, og skal sørge for en systematisk oppfølging av kvalitet og måloppnåelse i straffesaksarbeidet. Ansvar for kvaliteten gjelder alle sider ved straffesaksbehandlingen, både generelle rutiner, organisering og behandlingen av den enkelte sak.

Politimesteren skal gjennom sin virksomhetsstyring sørge for at straffesaksarbeidet sikres økonomiske og organisatorisk rammer slik at det kan utøves på en effektiv og kvalitetsmessig forsvarlig måte, og etablere gode rutiner som sikrer godt samvirke mellom de ansvarlige enheter og medarbeidere som har ansvar for straffesaksarbeidet.

Politimesteren er ansvarlig for at politidistriktet har en hensiktsmessig og ajourført straffesaksinstruks og et ajourført beredskapsplanverk for etterforskning basert på oppdaterte risiko- og trusselvurderinger.

Ved uenighet mellom påtaleansvarlig og etterforsker eller politifaglig etterforsningsleder om ressursbruk i den enkelte straffesak, avgjør politimesteren spørsmålet. Politimesteren kan delegere dette ansvaret til leder av Felles enhet for påtale.

Anmodning om bistand fra Kripas, jf. påtaleinstruksen § 37-6, eller ØKOKRIM, jf. påtaleinstruksen § 35-7, fremmes av politimesteren. Politimesteren kan delegere dette ansvaret til leder av Felles enhet for påtale.

2.1.2 Visepolitimester

Visepolitimester med påtalemyndighet ivaretar rollen som politimesterens faste stedfortreder.

2.2.1 Leder av Felles enhet for påtale

Leder av Felles enhet for påtale utøver på politimesterens vegne det løpende, faglige ansvaret for distriktets straffesaksarbeid og har direktivmyndighet innen fagområdet, jf. påtaleinstruksen § 7-5 tredje ledd. Leder av Felles enhet for påtale er ansvarlig for påtalefunksjonen i distriktet og skal bl.a.

- følge opp styringssignaler og øvrige direktiver fra overordnet påtalemyndighet, og sørge for at disse operasjonaliseres i politidistriktets straffesaksarbeid
- på politimesterens vegne ha resultatansvar for straffesaksbehandlingen
- sørge for løpende og systematisk kvalitetskontroll og oppfølging av distriktets straffesaksportefølje, og derigjennom bidra til at distriktet har en sunn totalportefølje
- samarbeide med statsadvokatene ved deres fagledelse av distriktets straffesaksbehandling og iverksette tiltak for å avhjelpe avvik
- ivareta den løpende kontakt med statsadvokatene, domstolene og andre eksterne aktører og samarbeidspartnere på straffesaksområdet

- sammen med ledere av geografiske og funksjonelle driftsenheter påse at distriktets straffesaksbehandling er i samsvar med sentrale, regionale og lokale instruks
- orientere politimesteren på egnet måte om særlig alvorlige lovbrudd begått i politidistriktet, lovbrudd som vekker stor oppsikt, er av stor allmenn interesse, reiser prinsipielle spørsmål eller som politimesteren av andre grunner bør kjenne til
- legge til rette for systematisk kvalitetssikring og evaluering i samarbeid med fag- og opplæringsansvarlige i de sakene som er gjenstand for systematisk erfaringslæring
- sikre at påtalemyndigheten i politiet utøver sin virksomhet i tråd med lovens krav, god påtaleskikk og påtalemyndighetens etiske retningslinjer
- foreta årlig revisjon av lokal straffesaksinstruks

Leder av Felles enhet for påtale kan om nødvendig delegere de i denne instruks tillagte oppgaver. Lokal straffesaksinstruks skal i tilfelle fastsette hvem oppgavene er delegert til.

2.2.2 Leder av Felles enhet for etterforskning

Leder av Felles enhet for etterforskning har et ansvar for at etterforskningen i distriktet utføres med den nødvendige kvalitet, samt et overordnet koordinerings- og utføreransvar for etterforskningen, herunder

- at organisering og rutiner ved egen og øvrige etterforskningsenheter sikrer nødvendig kvalitet, fremdrift og prioriteringer i etterforskningsarbeidet, og at dette tilfredsstiller kravene satt av påtalemyndigheten
- at det på geografiske og funksjonelle driftsenheter eksisterer en kompetent ledelse som kan sikre at utførelsen av etterforskningen skjer i tråd med de til enhver tid gjeldende faglige standarder og anerkjente etterforskningsmetoder
- sammen med lederne av Felles enhet for påtale, Felles straffesaksinntak og geografiske driftsenheter påse at distriktets straffesaksbehandling er i samsvar med sentrale, regionale og lokale instruks og mål, og at distriktets samlede etterforskningsressurser brukes i samsvar med disse

Leder av Felles enhet for etterforskning kan om nødvendig delegere de i denne instruks tillagte oppgaver. Lokal straffesaksinstruks skal i tilfelle fastsette hvem oppgavene er delegert til.

2.3.1 Seksjonspåtaleleder

Seksjonspåtaleleder har et faglig ansvar for påtalearbeidet på seksjonsnivå. Vedkommende skal bl.a.

- sørge for løpende og systematisk kvalitetskontroll og oppfølging av den samlede straffesaksportefølje innenfor sitt ansvarsområde, inkludert, når dette ikke tilligger avsnittspåtaleleder, ikke-rettskraftige saker (såkalte D-saker)
- på politimesterens vegne ha resultatansvar for lokale mål, herunder sikre at styringssignaler og øvrige direktiver fra overordnet påtalemyndighet følges
- når dette ikke tilligger avsnittspåtaleleder, sørge for systematisk oppfølging av den enkelte påtaleansvarliges porteføljehåndtering, inkludert ikke-rettskraftige saker (såkalte D-saker)

- når dette ikke tilligger avsnittspåtaleleder, sørge for at den enkelte påtaleansvarlige har en forsvarlig portefølje
- sørge for at de påtaleansvarlige utøver sin virksomhet i tråd med lovens krav, god påtaleskikk og påtalemyndighetens etiske retningslinjer
- når dette ikke tilligger avsnittspåtaleleder, sørge for at de påtalansvarlige aktivt deltar i tilbakemeldingsmøter og gir annen relevant tilbakemelding til personell som utfører etterforskningen
- bidra til at straffesaksarbeidet innrettes med oppmerksomhet mot mekanismer som på gruppe- og individnivå motvirker og hindrer bekreftelsesfeller, og sørge for at påtalemyndigheten etterspør informasjon som bidrar til at objektivitetskravet etterleves i praksis.

Seksjonspåtaleleder sitt ansvarsområde, herunder avgrensning mot eventuell avsnittspåtaleleder, fastsettes nærmere i lokal straffesaksinstruks.

2.3.2 Avsnittspåtaleleder

Avsnittspåtaleleder har et faglig ansvar for påtalearbeidet på avsnittsnivå. Vedkommende skal bl.a.

- sørge for løpende og systematisk kvalitetskontroll og oppfølging av den samlede straffesaksportefølje innenfor sitt ansvarsområde, inkludert ikke-rettskraftige saker (såkalte D-saker)
- ha resultatansvar for lokale mål, herunder sikre at styringssignaler og øvrige direktiver fra overordnet påtalemyndighet følges
- sørge for systematisk oppfølging av den enkelte påtaleansvarliges porteføljebehandling, inkludert ikke-rettskraftige saker (såkalte D-saker)
- sørge for at den enkelte påtaleansvarlige har en forsvarlig portefølje
- sørge for at de påtaleansvarlige utøver sin virksomhet i tråd med lovens krav, god påtaleskikk og påtalemyndighetens etiske retningslinjer
- sørge for at de påtalansvarlige aktivt deltar i tilbakemeldingsmøter og gir annen relevant tilbakemelding til personell som utfører etterforskningen
- bidra til at straffesaksarbeidet innrettes med oppmerksomhet mot mekanismer som på gruppe- og individnivå motvirker og hindrer bekreftelsesfeller, og sørge for at påtalemyndigheten etterspør informasjon som bidrar til at objektivitetskravet etterleves i praksis.

Avsnittspåtaleleder sitt ansvarsområde, herunder avgrensning mot seksjonspåtaleleder, fastsettes nærmere i lokal straffesaksinstruks.

2.4.1 Leder av geografisk driftsenhet

Leder av geografisk driftsenhet har et ansvar for at etterforskningen ved enheten utføres i samsvar med de til enhver tid gjeldende faglige standarder og anerkjente etterforskningsmetoder, og at straffesakene gis riktig prioritet, herunder

- ansvaret for at organisering og rutiner ved enheten sikrer nødvendig kvalitet og fremdrift i etterforskningen av saker tilhørende egen enhet og tilfredsstiller kravene satt av påtalemyndigheten
- følge direktiv gitt av ledere av Felles enhet for påtale og Felles enhet for etterforskning som skal sikre at enhetens straffesaksbehandling er i samsvar med sentrale, regionale og lokale instruksjoner og mål

Leder av geografisk driftsenhet kan om nødvendig delegere de i denne instruks tillagte oppgaver. Lokal straffesaksinstruks skal i tilfelle fastsette hvem oppgavene er delegert til.

2.4.2 Seksjons-, avsnitts- og gruppeleder

Seksjons-, avsnitts- og gruppeleder har ansvar for håndtering av seksjonens/avsnittets/gruppens saksportefølje på etterforskningsstadiet, herunder at generelle prioriteringer og konkrete direktiver gitt av påtalemyndigheten etterleves og at sakene etterforskes med kvalitet og tilstrekkelig fremdrift i tråd med de til enhver tid gjeldende faglige standarder og anerkjente etterforskningsmetoder.

Seksjons-, avsnitts- og gruppeledere sitt ansvarsområde fastsettes nærmere i lokal straffesaksinstruks.

2.5.1 Om begrepet etterforskningsledelse

Påtalemyndigheten leder, og er ansvarlig for, alle sider hva gjelder kvaliteten over politiets etterforskning. Den praktiske, taktiske og strategiske ledelsen krever likevel ulike profesjoners kunnskap og erfaring. Utførelsen av etterforskningen skjer derfor i samarbeid mellom påtaleansvarlig i rollen som påtalefaglig etterforskningsleder og politifaglig etterforskningsleder eller etterforsker i saker hvor det ikke er utpekt etterforskningsleder, slik de ulike roller beskrives under punkt. 2.5.2 – 2.5.5. Når man omtaler etterforskningsledelsen benytter man således ikke begrepet "etterforskningsleder" alene, men påtalefaglig etterforskningsleder og politifaglig etterforskningsleder.

2.5.2 Påtaleansvarlig–påtalefaglig etterforskningsleder

Påtaleansvarlig er den tjenesteperson i påtalemyndigheten i politiet saken er registrert på. Vedkommende har ansvaret for den aktuelle straffesaken inntil den er rettskraftig avgjort og eventuelle andre gjøremål etter rettskraft. Påtaleansvarlig er ansvarlig for alle sider hva gjelder kvaliteten over politiets etterforskning i den enkelte sak. I de tilfeller man omtaler den delen av den påtaleansvarliges ansvar som etterforskningsleder, benyttes begrepet påtalefaglig etterforskningsleder.

Den påtalefaglige etterforskningsleder er ansvarlig for at etterforskningen holder nødvendig kvalitet. Dette innebærer at påtalefaglig etterforskningsleder i størst mulig grad må være tilgjengelig og sørge for at etterforskningen er planmessig og formålsstyrt (blant annet ved etterforskningsplan med hypoteser der det er pålagt eller hensiktsmessig), og at den gjennomføres med nødvendig fremdrift. Påtalefaglig etterforskningsleder samarbeider med politifaglig etterforskningsleder eller etterforsker, og treffer avgjørelse ved uenighet. Påtalefaglig etterforskningsleder kan ved behov gi nærmere direktiver og etterforskningsordrer i den enkelte sak, jf. påtaleinstruksen § 7-5. Vedkommende skal utøve legalitetskontroll og sikre at kravene til rettssikkerhet og objektivitet ivaretas på alle trinn i saksbehandlingen, og at behandlingen av den enkelte sak skjer i overensstemmelse med gjeldende regelverk, direktiver gitt av overordnet påtalemyndighet og i tråd med påtalemyndighetens etiske retningslinjer.

Påtaleansvarlig treffer løpende påtaleavgjørelser i saken og i egen saksportefølje. Påtaleansvarlig må være oppmerksom på skriftlige formkrav som gjelder for ulike avgjørelser, for eksempel hva gjelder beslag, omhandlet i straffeprosessloven § 205 første ledd og § 206 annet ledd.

I enhver straffesak skal det utpekes en påtaleansvarlig.

2.5.3 Jourhavende påtalefaglig etterforsningsleder

Jourhavende påtalefaglig etterforsningsleder er den tjenesteperson i påtalemyndigheten i politiet som tjenestegjør ved Felles straffesaksinntak eller gjennom vaktordning representerer påtalemyndigheten. Ved behov vil vedkommende utøve påtalefaglig ledelse av etterforskingen og foreta påtalemessige vurderinger og avgjørelser i en sak tildelt en annen påtaleansvarlig. Jourhavende påtalefaglig etterforsningsleder har et selvstendig ansvar for de avgjørelser som treffes i disse sakene.

Lokal straffesaksinstruks fastsetter nærmere ansvarsområdet til jourhavende påtalefaglig etterforsningsleder og hvilke oppgaver som tilligger denne.

2.5.4 Politifaglig etterforsningsleder

Deltar flere tjenestepersoner i samme etterforsking, ledes disse av en politifaglig etterforsningsleder. Vedkommende skal gjennom sin tilstedeværelse bidra til at etterforskingen besettes med tilstrekkelig personell med riktig kompetanse, og skal samarbeide med påtalefaglig etterforsningsleder om planleggingen og gjennomføringen av etterforskingen, herunder om utarbeidelse av etterforsningsplan med hypoteser der dette er pålagt eller hensiktsmessig. Politifaglig etterforsningsleder er ansvarlig for at utførelsen av etterforskingen gjennomføres i tråd med de til enhver tid gjeldende faglige standarder og anerkjente etterforskningsmetoder, og skal bidra til at etterforskingen holder den nødvendige kvalitet. Politifaglig etterforsningsleder skal på samme måte som påtalefaglig etterforsningsleder bidra til at kravene til rettssikkerhet og objektivitet ivaretas på alle trinn i saksbehandlingen, og at behandlingen av den enkelte sak skjer i overensstemmelse med gjeldende regelverk, eventuelle pålegg fra påtaleansvarlig, jf. påtaleinstruksen § 7-5 annet ledd, og direktiver gitt av overordnet påtalemyndighet.

2.5.5 Etterforsker

Etterforsker er den tjenesteperson som deltar i etterforsking med andre tjenestepersoner, eller etter bestemmelse eller instruks er utpekt som ansvarlig for gjennomføringen av etterforskingen i den enkelte straffesak. Når vedkommende har selvstendig saksansvar, kan vedkommende la seg bistå av andre etterforskere eller sakkyndige, og skal samarbeide med påtalefaglig etterforsningsleder om planleggingen og gjennomføringen av etterforskingen, herunder om utarbeidelse av etterforsningsplan med hypoteser der dette er pålagt eller hensiktsmessig.

Etterforsker har ansvar for at tildelte saker etterforskes i tråd med de til enhver tid gjeldende faglige standarder og anerkjente etterforskningsmetoder og eventuelle pålegg av påtaleansvarlig, jf. påtaleinstruksen § 7-5 annet ledd, og politifaglig etterforsningsleder, slik at kravene til nødvendig kvalitet, rettssikkerhet og objektivitet ivaretas på ethvert trinn av saken.

I enhver straffesak skal det utpekes en etterforsker, såfremt det ikke er utpekt en politifaglig etterforsningsleder.

3 Nærmere om organiseringen

3.1 Felles straffesaksinntak

Hovedoppgaven til Felles straffesaksinntak (FSI) er å utøve påtale- og politifaglig etterforskningsledelse i straffesakenes initialfase inntil annen enhet er tilgjengelig. Felles straffesaksinntak skal ved behov bistå politipatruljen for å sikre kvaliteten over den etterforsking patruljen utfører. Når etterforsking er iverksatt,¹ bør påtalefaglig og politifaglig etterforskningsleder ved Felles straffesaksinntak så langt det er mulig overta oppgaven fra operasjonssentralen med å veilede og gi direktiver og pålegg til politipatruljen om utførelse av etterforskingsskritt på stedet.

Mottatte og avgitte anmeldelser skal behandles av Felles straffesaksinntak for å sikre riktig prioritering i henhold til sentrale, regionale og lokale prioriteringsskriv, og en god kvalitet i den innledende fasen av etterforskningen. I lokal straffesaksinstruks bestemmes det nærmere hvilke saker som ikke behandles av FSI, herunder U-18-saker.

Felles straffesaksinntak skal opprette etterforskningsplan når dette er pålagt eller nødvendig. Etterforskningsplanen er et sentralt hjelpemiddel og skal oppdateres i tråd med saksutviklingen.

Lokal straffesaksinstruks regulerer i hvilken utstrekning Felles straffesaksinntak selv kan utføre etterforsking, forberede og eventuelt utføre fengslingsmøter, og det skal angis rutiner for overføring av saksansvaret til driftsenhetene i de saker Felles straffesaksinntak ikke ferdigstiller.

Felles straffesaksinntak er i utgangspunktet kontaktpunkt for bistandsanmodninger, og skal sikre at disse gis tilstrekkelig prioritet.

3.2 Etterforsking ved funksjonell og geografisk driftsenhet

Den funksjonelle eller geografiske driftsenhet etterforsker de saker som overføres fra Felles straffesaksinntak eller som driftsenheten etter lokal straffesaksinstruks selv har iverksatt etterforsking i.

Ved mottak eller opprettelse av saken **skal** driftsenheten påse at saken har en påtaleansvarlig og en etterforsker eller politifaglig etterforskningsleder.

Driftsenheten skal opprette etterforskningsplan når dette er pålagt eller nødvendig, om det ikke allerede er gjort av Felles straffesaksinntak². Etterforskningsplanen er et sentralt hjelpemiddel og skal oppdateres i tråd med saksutviklingen.

Driftsenheten skal vurdere behovet for organisering av etterforskningen, behov for spesialkompetanse og spesielle etterforskningsressurser. For geografisk driftsenhet vises det til punkt 4.3.

¹ Jf. straffeprosessloven §226 og riksadvokatens rundskriv 3/1999

² Se om etterforskningsplan på KODE (<https://kode.te/etterforskningsplan/Sider/default.aspx>) og retningslinjer for utarbeiding av etterforskningsplan (<https://kode/Documents/Retningslinjer%20for%20bruk%20av%20etterforskningsplan.pdf>)

3.3 Operasjonssentralen

Operasjonssentralen skal gjennom organisering, innretning og samhandling legge til rette for at politipatruljen kan utføre hensiktsmessige etterforskingsskritt på stedet.

I saker som berører etterforskning, iverksetter operasjonssentralen tiltak på grunnlag av vurderinger og beslutninger foretatt av Felles straffesaksinntak (FSI). Operasjonsleder har ansvar for å koordinere etterforskningsinnsatsen inntil denne er overtatt av FSI eller Etterforsknings-KO (E-KO). Når akuttfasen er over, bør FSI så langt det er mulig overta ansvaret for etterforskningen. Dersom FSI har konkret etterforsningsordre som beskriver ulike etterforskingsskritt, skal FSI koordinere dette med operasjonsleder ved behov for bruk av innsatspersonell. Operasjonsleder har ordre- og direktivmyndighet over innsatspersonellet, og kan ved mottatte eller pågående oppdrag som vurderes å kreve høyere prioritering enn det oppdraget det gjennomføres etterforskning i, omdisponere ressursene.

Varsling til ansvarlig driftsenhet om iverksatt etterforskning kan reguleres nærmere i lokal straffesaksinstruks.

Henvendelser fra politipatruljen som angår etterforskning skal som hovedregel overføres jourhavende påtalefaglig etterforsningsleder eller Felles straffesaksinntak. Lokal straffesaksinstruks skal nærmere regulere samarbeidet mellom operasjonssentralen og Felles straffesaksinntak, herunder når operasjonssentralen skal sette politipatruljen i kontakt med jourhavende påtalefaglig etterforsningsleder eller Felles straffesaksinntak.

3.4 Politipatruljen

Etter sakens art og omstendighetene skal politipatruljen gjennomføre flest mulig etterforskingsskritt på stedet i tråd med den standard som gjelder for slikt politiarbeid. Politipatruljen kan selv beslutte å foreta etterforskingsskritt som ikke uten skade kan utsettes, jf. straffeprosessloven § 225 første ledd.

I lokal straffesaksinstruks reguleres det nærmere i hvilke tilfeller og hvordan politipatruljen skal samhandle med operasjonssentral, Felles straffesaksinntak og jourhavende påtalefaglig etterforsningsleder for å ivareta en kvalitetsmessig god innledende etterforskning.

4 Regler om saksansvar ("trekkregler") i et politidistrikt

4.1 Utgangspunktet for saksansvar

Den geografiske driftsenhet hvor det straffbare forhold antas å være foretatt har ansvaret for etterforskningen og den videre straffesaksbehandlingen i den enkelte sak.

Dette gjelder ikke saker som etterforskes og påtaleavgjøres ved Felles straffesaksinntak eller saker hvor saksansvaret etter punkt 4.2 og etter nærmere regulering i lokal straffesaksinstruks er tillagt Felles enhet for etterforskning. Lokal straffesaksinstruks skal fastsette regler om fordeling av saker mellom de ulike geografiske enheter og Felles enhet for etterforskning.

Enhver straffesak skal ha en påtaleansvarlig og en etterforsker eller politifaglig etterforsningsleder. Lokal straffesaksinstruks skal fastsette regler om fordeling av saker til disse.

Det skal i lokal straffesaksinstruks fastsettes hvem som har ansvaret for at reglene følges.

4.2 Sakstyper hvor saksansvaret normalt bør tilligge Felles enhet for etterforskning

Lokal straffesaksinstruks skal fastsette hvilke sakstyper hvor ansvaret for etterforskningen og straffesaksbehandlingen skal tilligge Felles enhet for etterforskning. Følgende saker bør normalt behandles ved Felles enhet for etterforskning, og unntak skal som hovedregel være gjenstand for særskilt risiko- og kompetansevurdering:

- Menneskehandel, jf. straffeloven § 257
- Alvorlige seksuallovbrudd, etter nærmere bestemmelse i lokal straffesakinstruks
- Alvorlige voldslovbrudd, etter nærmere bestemmelse i lokal straffesakinstruks, og saker hvor menneskeliv har gått tapt
- Alvorlige saker som omhandler økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet, etter nærmere bestemmelse i lokal straffesakinstruks
- Saker hvor straffeloven § 79c (organisert kriminalitet) kan være aktuell, etter nærmere bestemmelse i lokal straffesakinstruks
- Mistenkelig dødsfall
- Saknetsaker som det er grunn til å tro skyldes straffbart forhold
- Større hendelser eller kriser som håndteres etter beredskapsplanverk for etterforskning i PBS III
- Andre saker som krever særlig kompetanse

Ved tvil om saksansvaret etter lokal instruks skal tilligge Felles enhet for etterforskning eller en geografisk driftsenhet, avgjør leder av Felles enhet for påtale.

4.3 Sakstyper hvor saksansvaret kan vurderes plassert ved Felles enhet for etterforskning istedenfor ved en geografisk driftsenhet

I de tilfeller en geografisk driftsenhet får til etterforskning en sak som

- griper over flere driftsenheter eller distrikter og ikke naturlig tilhører noen geografisk driftsenhet
- krever internasjonalt samarbeid
- krever IKT-etterforskning i stor utstrekning
- krever særskilte metoder og anvendelse av skjulte tvangsmidler
- krever særlig kompetanse eller er teknologikrevende, eller
- utfordrer den geografiske driftsenhet på nødvendig kompetanse, kapasitet og utholdenhet

kan saken forelegges leder av Felles enhet for påtale til avgjørelse av om saksansvaret skal tilligge Felles enhet for etterforskning, eller om den geografiske driftsenhet skal ha saksansvaret og eventuelt få bistand av Felles enhet for etterforskning. Ved vurderingen skal det ses hen til om saken omfattes av riksadvokatens sentrale og landsdekkende prioriteringer.

Det skal sikres notoritet om beslutningen, som skal begrunnes kort. Lokal straffesakinstruks skal regulere nærmere hvordan notoriteten ivaretas.

4.4 Forening (koordinering) av saker

Saksansvar kan overføres til den geografiske driftsenhet i samme politidistrikt som etterforsker en eldre straffesak når dette ut fra etterforskningsmessige, påtalemessige og prosessøkonomiske hensyn er hensiktsmessig³. Ved vurderingen skal følgende momenter hensyntas:

- Om etterforskningen uten større praktiske utfordringer kan gjennomføres ved den geografiske driftsenheten som overtar saksansvaret, eller om det er hensiktsmessig å utføre etterforskning helt eller delvis ved gjerningsstedets driftsenhet
- Den nye sakens kompleksitet, omfang og antall gjerningspersoner. En omfattende eller kompleks sak bør normalt ikke forenes med en mindre alvorlig og enkel sak som raskt kan ferdigstilles og påtaleavgjøres. Det samme gjelder en sak med mange gjerningspersoner
- Den eldre sakens kompleksitet, omfang og antall gjerningspersoner. En omfattende eller kompleks sak bør normalt ikke forenes med en eldre sak av tilsvarende karakter. Det samme gjelder en sak med mange gjerningspersoner
- Av hensyn til tidsbruken frem til påtaleavgjørelse bør det vurderes om en mindre alvorlig og enkel sak bør forenes med en eldre sak som er kompleks, av større omfang eller omfatter et større antall gjerningspersoner
- Utsikt for positiv påtaleavgjørelse i den eldre saken. Dersom det er uvisst om det vil bli reagert i den eldre saken, bør ny og gammel sak etterforskes og påtaleavgjøres for seg
- Behovet for en samlet påtaleavgjørelse i saken
- Hensynet til eventuelle fornærmede

Saksansvar kan overføres til Felles enhet for etterforskning ut fra de samme momenter.

Lokal straffesaksinstruks fastsetter nærmere regler om forening av saker. Med eldre sak menes tidspunktet saken er registrert i BL/STRASAK.

Fristsaker bør som hovedregel ikke forenes om dette vil medføre forsinkelse av betydning og andre hensyn ikke klart taler for forening.

Forening og deling av saker er en påtaleavgjørelse. Når det er fattet påtaleavgjørelse i saken, skal forening ikke finne sted uten samtykke fra påtaleansvarlig.

Når saker forenes, bør redigeringen av sakskompleks besluttes av påtaleansvarlig.

Leder av Felles enhet for påtale avgjør ved uenighet om forening av saker.

4.5 Saksansvar i saker hvor gjerningspersonen er under 18 år (U18-saker)

Saker hvor gjerningspersonen var under 18 år (U18-saker) på gjerningstidspunktet, bør normalt etterforskes av den geografiske driftsenhet hvor gjerningspersonen er bosatt, blant annet for å lette samarbeid med eksterne samarbeidspartnere og kunne sikre nødvendig oppfølging i det forebyggende sporet.

³ Se straffeprosessloven § 13, Ot.prp.nr.27 (1999-2000) punkt 6 og riksadvokatens Mål og prioriteringsrundskriv 1/2001 punkt 4.3.1.

4.6 Saksansvar ved ukjent gjerningssted

Lokal straffesaksinstruks skal fastsette saksansvar i de saker hvor det vanskelig å fastslå gjerningssted i politidistriktet. Det vises til punkt 5.2 under.

5 Regler om saksansvar ("trekkregler") mellom politidistrikter

5.1 Utgangspunkt for saksansvar

I utgangspunktet har det politidistrikt hvor det straffbare forhold fant sted saksansvaret, jf. påtaleinstruksen § 1-1.

5.2 Saksansvar når det er vanskelig å bestemme gjerningssted

I de tilfeller det vanskelig å konstatere gjerningssted ved registrering av saken, legges følgende til grunn:

Ved lovbrudd forøvet over internett, telefonsjikane mv. og brudd på besøksforbud forøvet over telefon eller pr. elektronisk kommunikasjon, legges ved kjent gjerningsperson vedkommende sin folkeregistrerte adresse til grunn eller stedet der gjerningspersonen var bosatt på det tidspunkt det straffbare forhold tok til.

Ved lovbrudd forøvet på et offentlig transportmiddel og det ikke uten videre kan konstateres hvor forholdet ble begått, legges til grunn som gjerningssted første holdeplass eller stasjon transportmiddelet kom til etter at det straffbare forhold ble kjent.

Ved lovbrudd forøvet ved eller i motorvogn og det ikke uten videre kan konstateres hvor forholdet ble begått, legges til grunn som gjerningssted første sted som kan angis.

Saker som etter disse bestemmelser tilhører et annet politidistrikt, skal umiddelbart overføres til angjeldende politidistrikts Felles straffesaksinntak med begrunnelse i påtegningen om hvorfor saken tilhører det mottakende distrikt.

Hvis det i løpet av etterforskingen blir klart hvor det straffbare forhold fant sted, kan saken overføres til angjeldende politidistrikt sitt Felles straffesaksinntak når dette er hensiktsmessig ut fra bevisituasjonen, hensynet til en effektiv etterforsking eller iringtefaring, eller etter forutgående avtale med påtaleansvarlig i overtakende politidistrikt. I påtegningen skal det gis en fyllestgjørende begrunnelse for overføringen av saksansvaret.

Ved uenighet om hvor det straffbare forhold skal etterforskes, avgjør overordnet påtalemyndighet, jf. påtaleinstruksen § 1-2 annet ledd.

5.3 Overføring av saksansvar når gjerningspersonen har uavgjort straffesak i annet politidistrikt

Når en gjerningsperson har en uavgjort eldre straffesak i et annet politidistrikt, kan saken, når den er ferdig etterforsket, overføres dit av påtaleansvarlig så fremt det ikke vil medføre vesentlig forsinket påtaleavgjørelse, og hensynet til bevisførselen eller

prosessøkonomiske hensyn tilsier dette⁴. I påtegningen skal det gis en fyllestgjørende begrunnelse for overføringen av saksansvaret.

Er det fattet påtaleavgjørelse i den eldre saken, kan overføring ikke skje uten etter avtale med påtaleansvarlig i det mottakende politidistrikt.

Med eldre sak menes tidspunktet saken er registrert i BL/STRASAK.

Ved uenighet om overføring av saksansvar avgjør overordnet påtalemyndighet, jf. påtaleinstruksen § 1-2 annet ledd.

Påtaleansvarlig avgjør hvordan mottakende sak skal redigeres inn.

5.4 Særlig om saker med mistenkte under 18 år (U18-saker)

Straffesaker hvor mistenkte er under 18 år (U18-saker) bør normalt etterforskes i det politidistrikt hvor vedkommende bor, og skal som hovedregel ikke påtaleavgjøres i Felles straffesaksinntak

Er det straffbare forhold begått i et annet politidistrikt enn der mistenkte bor, skal gjerningsstedets politidistrikt umiddelbart underrette bostedsdistriktet sitt Felles straffesaksinntak og i samråd med ansvarlig politidistrikt utføre de etterforskingsskritt som er nødvendig. Gjerningsstedets politidistrikt skal på anmodning bistå i den videre etterforskingen. Slik etterforskning foretas i overensstemmelse med straffeprosessloven § 249.

Iretteføring følger straffeprosessloven § 10 og § 11 og vernetingsreglene må iakttas. Ved uenighet om hvor iretteføringen skal finne sted, gjelder påtaleinstruksen § 1-2 annet ledd.

6 Nærmere om straffesaksbehandlingen

6.1 Resultatmål

Politimesteren skal hvert år i samråd overordnet påtalemyndighet og i tråd med gitte styringsdokumenter fastsatte resultatmål for politidistriktet og beskrive hvilke tiltak som skal iverksettes for at målene skal nås.

Mål og tiltak skal registres i PSV.

Politimesteren skal gjøre målene og tiltakene kjent for alle som arbeider med straffesaker.

6.2.1 Kontroll, oppfølging og forvaltning av den totale straffesaksportefølje

I lokal straffesaksinstruks skal det fastsettes regler og retningslinjer som sørger for en løpende og systematisk kontroll av fremdrift og kvalitet av den samlede straffesaksporteføljen og ved alle enheter og nivå i politidistriktet. Det må sikres notoritet over kontrollene, avdekkede avvik, nødvendige oppfølgingstiltak og hvem som er ansvarlig for gjennomføring av tiltakene. Det skal om nødvendig være egne regler og

⁴ Se straffeprosessloven § 13, Ot.prp.nr.27 (1999-2000) punkt 6 og riksadvokatens Mål og prioriteringsrundskriv 1/2001 punkt 4.3.1.

retningslinjer for å sikre nødvendig oppfølging av saker som omfattes av riksadvokatens sentrale og landsdekkende prioriteringer. Straffesaksbehandlingen skal være fast tema i politidistriktets ledermøte.

Politidistriktene bruker PSV som rapporterings- og styringsverktøy. Distriktene skal utarbeide rutiner for jevnlig kontroll og oppfølging av straffesaksbehandlingen i tråd med prinsippene i PSV.

Lokal straffesaksinstruks skal beskrive rapporteringsrutiner på alle nivåer i organisasjonen og rutiner for tilbakemelding og håndtering av avvik.

6.2.2 Kontroll, oppfølging og rutiner knyttet til enkeltsaker

I lokal straffesaksinstruks skal det fastslås hvor politidistriktets kontaktpunkt for mottak av kremasjonsvarsel etter gravferdsloven § 10 fjerde ledd er organisert og hvilken mailadresse dette kan kontaktes på. Det skal reguleres hvordan kontaktpunktet skal monitorere mailadressen, foreta vurdering av varslene, tilstrekkelig notoritet sikres rundt vurderingene, og rutiner for videre varsling til aktuell etterforskningsenhet og påtalefaglig etterforskningsleder.

Lokal straffesaksinstruks skal fastlegge rutiner som sikrer at overføring av saker mellom ulike enheter i politidistriktet skjer på en slik måte at informasjon om etterforskningen ikke går tapt.

Lokal straffesaksinstruks skal fastlegge rutiner for kvalitetssikring av ferdig etterforsket sak før den overføres til påtaleansvarlig. Ved overføring av saken til påtaleansvarlig, bør det medfølge en oversikt over bevisbildet i saken.

Systematisk erfaringslæring, herunder saksgjennomgang av avsluttet sak og kvalitetssikring av sak under etterforskning, skal gjennomføres i henhold til nasjonalt rammeverk, og lokal straffesaksinstruks må tilpasses dette.

Gjennom lokal straffesaksinstruks skal det etableres rutiner som gjør at påtaleavgjorte saker som ikke er rettskraftige jevnlig blir fulgt opp på adekvat måte.

6.3 Håndtering av den enkelte straffesak, informasjonssikkerhet mv.

For opprettelse og håndtering av den enkelte straffesak vises det til nasjonal BL-instruks.

For utlån av saksdokumenter og utlevering av opplysninger i straffesak gjelder straffeprosessloven, politiregisterloven og politiregisterforskriften⁵. Lokal straffesaksinstruks skal, om dette ikke er regulert i lokal instruks om registre og databehandling, fastsette hvordan notoritet rundt utlån av saksdokumenter og utlevering av opplysninger i straffesak sikres.

Arkivering av den enkelte straffesak følger politiregisterforskriften § 25-3 og arkivlovens bestemmelser.

I lokal straffesaksinstruks skal det nærmere fastsettes regler som ivaretar informasjonssikkerhet innen straffsaksfeltet, herunder sikre at de registre og

⁵ For utlån av sakens dokumenter til andre enn sakens parter, vises det til riksadvokatens skriftserie 3/2017 (<https://kilden/globalassets/ledelse-og-styring/rapporter/veileder-om-innsyn-i-straffesaksdokumenter-for-andre-enn-sakens-parter.pdf>)

opplysninger for øvrig som brukes på straffesaksfeltet, håndteres i overensstemmelse med politiregisterloven og politiregisterforskriften.

6.4 Underretning om etterforskning, underretningsplikten og varsling av kommunikasjonsenhet

Det skal i lokal straffesaksinstruks inntas nærmere regler som ivaretar påtaleinstruksen § 7-3 om underretning til særskilt myndighet om anmeldelse og underretningsplikten etter politiregisterforskriften kapittel 10. Det samme gjelder påtaleinstruksen § 7-2 om underretning til overordnet påtalemyndighet om anmeldelse. Underretning etter påtaleinstruksen § 7-2 første ledd første punktum skal skje etter nærmere retningslinjer gitt av statsadvokaten og/eller riksadvokaten.

Det skal fremgå av lokal straffesaksinstruks i hvilke tilfeller og hvordan politidistriktets kommunikasjonsenhet skal varsles, samt hvem som har ansvar for dette. Politidistriktets kommunikasjonsenhet skal varsle Politidirektoratets kommunikasjonsenhet i saker av særlig samfunnsinteresse eller som antas å medføre medieoppmerksomhet på nasjonalt nivå. Lokal straffesaksinstruks må gi nærmere regler om dette. I de tilfeller egen mediainstruks foreligger, er det kun nødvendig med en henvisning til denne.

6.5 Påtalestadiet

Når det er fattet eller tilrådd positiv påtaleavgjørelse i en sak, skal saken uten ugrunnet opphold bringes inn for tingretten, sendes den siktede for vedtakelse eller orientering, eller oversendes overordnet påtalemyndighet for videre behandling.

Når det har innkommet anke, skal denne uten ugrunnet opphold og innenfor gjeldende frister ekspederes til overordnet påtalemyndighet eller retten med nødvendig påtegning.

6.6 Behandling av klager og fullbyrdelse

Når det innkommer klage til politiet over påtaleavgjørelse, skal denne behandles og oversendes overordnet påtalemyndighet snarest, slik at omgjøringsfristen ikke oversittes. Sakene skal tydelig merkes med omgjøringsfrist.

Rettskraftige dommer og vedtatte forelegg skal oversendes fullbyrdelsesmyndigheten/ innfordringsmyndigheten straks, og senest innen 30 dager.

I lokal straffesaksinstruks skal det fastsettes regler om hvordan domskontor og kriminalomsorgen skal underrettes om utenlandsk statsborger med dom på mer enn ett års ubetinget fengsel og som omfattes av den europeiske overføringskonvensjon⁶.

I lokal straffesaksinstruks skal det fastsettes regler for når og hvordan Felles enhet for utlending og forvaltning skal underrettes om utenlandsk statsborger som er ilagt reaksjon, slik at det iverksettes nødvendig vurdering og eventuell iverksettelse av utvisningsvedtak.

⁶ UDIRS-2010-17

7 Revisjon

Innen 31. desember 2021 skal denne instruksen revideres i samråd med Riksadvokatembetet